

درس نامه مطالعات تطبیقی

در قرآن و عهدین

فاطمه عبدالکریم العقیلی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه: عبدالکریم سلیمی، فاطمه، ۱۳۶۵ - عنوان قراردادی: درس‌نامه مطالعات تطبیقی زن در قرآن و عهدین
عنوان اصلی: یادآور: رساله‌نامه مطالعات تطبیقی زن در قرآن و عهدین / فاطمه عبدالکریم‌العقابی.
مشخصات نشر: قم: مصابیح، ۱۳۹۴. مشخصات ظاهری: ۱۸۰ صفحه..
شابک: ۹-۱۸۷-۵۰۱-۵۴-۹۷۸-۴۰۴۲۷۹۱ شماره کتابشناسی ملی: ۴۰۴۲۷۹۱-۹۷۸-۵۰۱-۵۴-۹۷۸-۴۰۴۲۷۹۱
موضوع: زنان در قرآن - زنان در کتاب مقدس - زنان -- وضع حقوقی و قوانین -- مطالعات تطبیقی
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۴ع۲۳/۶P۱۰۲ - رده‌بندی دیوبند: ۲۹۰۱۵۹ - یادداشت: کتابنامه: ص: ۱۷۷ - ۱۸۰.

www.ketab.ir

درس نامه مطالعات تطبیقی

در قرآن و عهدین

لیف: فاطمه عبدالکریم العقیلی
تأسیس از نشرات نصایح چاپخانه: احسان
شمارگان: ۱۰۰ نسخه قیمت: ۱۰۰۰۰ هزار تومان
نوبت چاپ اول: استان ۱۳۹۴ قطع: وزیری
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۲-۰۱۷-۹

مرکز نشر و پخش

دفتر: قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، واحد ۴۱۰
تلفن: ۳۷۸۴۱۸۱۸ (۰۲۵) فاکس: ۳۷۸۴۲۳۶۲ (۰۲۵)
فروشگاه ۱: قم، خیابان آیت الله مرعشی نجفی
(ارم)، پاساژ قدس، واحد ۴۸
فروشگاه ۲: قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران،
طبقه همکف، واحد ۱۰
تلفن سفارشات: ۳۱۶۵۶ (۰۲۵)

سامانه پیام کوتاه: ۳۰۰۴۳۱۶۶

فروشگاه اینترنتی

www.nasayehpub.com

رایانامه

info@nasayehpub.com

فهرست مطالب

۷	پیش‌گفتار.....
۱۱	مقدمه مولف.....
۱۳	درس اول: تعریف دین.....
۲۵	درس دوم: معرفی ادیان ابراهیمی.....
۴۱	درس سوم: معرفی قرآن و عهدین.....
۵۳	درس چهارم: آفرینش زن در قرآن و عهدین.....
۶۵	درس پنجم: حقوق زن در قرآن و عهدین.....
۷۹	درس ششم: ازدواج در قرآن و عهدین.....
۹۳	درس هفتم: طلاق در قرآن و عهدین.....
۱۰۷	درس هشتم: حجاب در قرآن و عهدین.....
۱۱۹	درس نهم (بخش اول): نبوت زن در قرآن و عهدین.....
۱۳۳	درس نهم (بخش دوم): بررسی نبوت زن در قرآن و عهدین.....
۱۴۵	درس دهم: زنان برجسته در قرآن و عهدین.....
۱۶۳	درس یازدهم: زنان مشترک در قرآن و عهدین.....
۱۷۶	فهرست منابع.....

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیشگفتار

حمد و سپاس خدایی را که بر ما منت نهاد و پیامبر خود محمد مصطفی ﷺ و خاندان پاک و مطهرش را برای هدایت و ایمانی بشر فرستاد.

با اندکی تأمل در آیات قرآن کریم می‌یابیم که خداوند متعال درباره جنبه‌های گوناگون زندگی بشر در این کتاب سحرگفته و به تمام نیازهای جسمی و روحی انسان توجه کرده است؛ اما در این میان، قرآن به «زن» نگاه ویژه‌ای دارد، به گونه‌ای که به تفصیل به مسائل عام و خاص زنان پرداخته است. این اهمیت و توجه در کتاب‌های آسمانی ادیان دیگر (تورات و انجیل) و در دیدگاه‌های غربی بسیار کم‌رنگ است و یا حتی نشانی از آن دیده نمی‌شود.

به عنوان نمونه قرآن برای حضرت مریم علیها السلام ویژگی ویژه ذکر کرده است که عقل و جان انسان را متحیر می‌کند و او را به اندیشه وامی‌دارد که چگونه کتاب آسمانی توصیفات چنین ارزشمند و والایی را برای یک زن به کار می‌برد:

﴿وَإِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ﴾؛ و [یاد کن] هنگامی را که فرشتگان گفتند ای مریم خداوند تو را برگزیده و پاک ساخته و تو را بر زنان جهان برتری داده است (آل عمران: ۴۲).

برگزیده شدن یک زن از سوی خداوند، نشان دهنده دستیابی او به مراتب والایی انسانی و کمالات معنوی است.

خداوند متعال در قرآن کریم از زن دیگری مثال می‌آورد و می‌فرماید:

﴿وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَةً فُزِعُونَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ...﴾؛ و خدا از میان مؤمنان، همسر فرعون را مثال زده است؛ هنگامی که گفت: پروردگارا! برای من نزد خودت خانه‌ای در بهشت بنا کن (تحریم: ۱۱).

در این آیه همسر فرعون برای تمام مؤمنان به عنوان الگوی ایمان، صبر و استقامت معرفی شده است.

قرآن همچنین در آیات متعددی با اشاره به تساوی زن و مرد در رسیدن به کمال، مقام قرب و بندگی و یا ابتلا به انواع عذاب‌ها - به دلیل مخالفت با آموزه‌های دین - پاداش یکسانی برای زنان مردان مؤمن و عقوبت مشابهی برای زنان و مردان کافر ترسیم می‌کند.

خداوند در آیه دوازده سوره حدید می‌فرماید: ﴿يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَى نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ اسْبِغْكُمْ أَيُّومَ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾؛ آن روز می‌بینی که مردان و زنان مؤمن، نورشان پیشاپیش ایشان و به جانب راست آنان، شستارده می‌شوند. [به آنان می‌گویند] امروز شما را مرزده باد به باغ‌هایی که از زیر [درختان] از بهار روان است، در آن‌ها جاودان خواهید ماند، این است همان کامیابی بزرگ.

با بررسی آیه ۳۵ سوره احزاب افزون بر نایب مطالب پیشین، به این موضوع پی خواهیم برد که از دیدگاه اسلام، زن در ایمان، صدق، صبر، شمع، صدقه دادن، روزه گرفتن و... نیز هم‌پایه و مساوی با مردان دانسته شده است. این آیه بهت بین تعبیر قرآنی درباره برابری زن و مرد در دستیابی به مراتب والای انسانی و انجام برخی احکام عبادی و اجتماعی است.

از لوازم قرب الهی، پذیرش اسلام و تسلیم شدن در برابر آن، همراه با باور قلبی و اعتماد درونی یعنی «ایمان» است. خداوند در این پذیرش، زنان و مردان را به‌طور یکسان مورد خطاب قرار داده و هیچ‌یک را نسبت به دیگری برتر نمی‌داند: ﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ...﴾؛ خداوند کسانی را که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده‌اند، در پرتو ایمانشان هدایت می‌کند (یونس: ۹).

اسلام والاترین دیدگاه را نسبت به جایگاه زن در نظام آفرینش دارد و تاکنون هیچ مکتبی مانند اسلام به زن به‌عنوان انسانی کامل و هم‌رتبه مرد توجه نکرده است. انکار برتری جایگاه زن در قرآن کریم نسبت به کتاب‌های مقدس دیگر (تورات و انجیل) مخالف عقل و منطق است؛

زیرا با اندکی تأمل در متن آن درمی یابیم که زن در قرآن، برخلاف کتاب مقدس، نه مسئول گناه نخستین و نه مخلوق دوم شمرده می شود؛ چنان که خداوند با کمال صراحت بیان می دارد: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ﴾؛ ای مردم بترسید از پروردگار خود، آن خدایی که همه شما را از یک تن آفرید (سوره نسا: ۱).

با واکاوی اندیشه های غربی و درک تأثیر آن بر گزاره های دینی کتاب مقدس روشن می گردد که بازتاب این اندیشه ها در جامعه امروز غرب امری بدیهی است؛ البته ما منکر حقیقت برخی از آموزه ها و دیدگاه های بسیار خوب این ادیان نیستیم؛ مانند مفاهیمی که امروزه برخی از مبلغان و بشران مسیحی آن را شعار خود می دانند؛ مفاهیمی همچون «محبت» و یا «زندگی مسالمت آمیز» و... که تمام ادیان آسمانی این حقایق متعالی و مترقی را می پذیرند؛ اما این مفاهیم به تنهایی برای دستیابی به زندگی ایده آل کافی نخواهند بود، مگر آنکه در یک سیستم و نظام کارآمد جامع آمیخته شوند که شامل اعتقادات صحیح و احکام مطابق با فطرت انسان و اخلاق و منش متعالی باشد.

در گزاره های دینی اسلام، این ساختار به رسم جامع قابل مشاهده است (آیات قرآن کریم، سنت پیامبر اکرم و اهل بیت علیهم السلام). در اسلام، علاوه بر آموزه ها و احکام به شکل جامعی با یکدیگر آمیخته است و تمام نیازهای انسان را بر بر می گیرد.

با وجود این، متأسفانه امروزه دیده می شود که حملات نامتعارف صفا نه ای بر ضد اسلام و تعالیم و گزاره های قرآنی به خصوص درباره زن و حقوق و کرامت او وارد می گردد؛ به عنوان نمونه، برخی از منتقدان، تعریف اسلام از جایگاه زن را، در خانه ماندن و شغل کردن او می دانند و چنین ادعا می کنند که اسلام هیچ نقشی برای زن در زندگی اجتماعی نادرشده است.

کتاب پیش رو برای پاسخ دادن به این شبهات و اعتراضات نگارش یافته و سعی کرده است تا با پیروی از شیوه علمی به نقد و بررسی دیدگاه قرآن و عهدین درباره زن بپردازد و با استناد به متن این کتاب ها، آن ها را با یکدیگر مقایسه کند؛ به این دلیل می توان آن را یکی از بهترین کتاب هایی دانست که در این زمینه نوشته شده است.

مؤلف و نویسنده این کتاب، دخترم خانم دکتر فاطمه عقلی است - که مایه سعادت و افتخار من در دنیا و آخرت است و در همان مسیری گام برمی دارد که من سال ها است در آن فعالیت می کنم. خدا از او راضی باشد، همان گونه که من از اعماق قلبم از او راضی هستم - وی با نوشتن این کتاب موفق شده است به این اشکالات پاسخ دهد و جایگاه واقعی زن را

در اسلام و قرآن و در مقایسه با ادیان آسمانی دیگر و کتاب‌های مقدس (که امروزه در دست ما قرار دارد) تبیین کند.

امیدوارم این کتاب به پژوهشگرانی که خواستار فهم حقیقی جایگاه زن در قرآن و عهدین هستند، کمک کند تا در صدد دفاع از آموزه‌های متعالی اسلام عزیز برآیند. به یاری خدا امیدوارم تمام تلاش‌ها در این زمینه در کارنامه اعمال ما نوشته شده و در روز ملاقات با خدای متعال به کمک‌مان بیاید.

شیخ دکتر عبدالکریم العقیلی

بیست و پنجم محرم الحرام سال ۱۴۳۷ ه. ق

مصادف با شهادت سرور عبادت پیشگان، امام سجاد علیه السلام

www.ketab.ir

یکی از ضرورت‌های جهان امروز که بیشتر متفکران ادیان بزرگ به آن توجه ویژه دارند، مسئله «گفت‌وگوی ادیان» است که برای گسترش آن تلاش فراوانی صورت می‌گیرد؛ در این راستا پیروان ادیان، به ویژه ادیان الهی (ابراهیمی) نیز در صدد تقویت مشترکات دینی خود برآمده‌اند. مهم‌ترین و اساسی‌ترین عامل مشترک تمام ادیان الهی که از سرچشمه واحدی صادر شده‌اند، حقایق ناب و تحریف‌نشده‌ای است که البته به صور گوناگون در آیین‌های مختلف و در ادوار تاریخی متجلی شده است.

یکی از این حقایق، دیدگاه ادیان الهی درباره انسان و آفرینش اوست: از منظر قرآن کریم و عهدین، انسان شبه به خداوند آفریده شده و هدف از خلقت او، تکامل روحی و معنوی است. شباهت انسان به پروردگار وابسته به فراگیری صفات اخلاقی خداوند و داشتن حیات معنوی است. در این میان، زن به دلیل نقش خاص خود در دستگاه آفرینش، از سرمایه‌های درونی و گران‌بهایی برخوردار است که جامعه بشری برای رشد و تکامل به آن نیاز دارد. این ارزش‌ها و سرمایه‌ها در طول تاریخ و در تمامی اجتماعات نموده‌های بسیار شکوهمندی داشته است؛ چنان‌که باید گفت زنان از ارکان اساسی جوامع بشری به شمار می‌آیند و نقش سازنده‌ای در رشد و پیشرفت آن دارند؛ ازین رو این جاودانه اسلام که پاسخ‌گوی تمامی نیازهای بشر است، اهمیت فراوانی به این قشر بزرگ و مهم جامعه داده است.

کتاب پیش رو براساس نیازی که در رشته «مطالعات تربیتی زنان» احساس می‌شد، نگارش یافته و برای دانشجویان عزیز در نظر گرفته شده است. رای بهره‌گیری بهتر از این کتاب ذکر چند نکته ضروری به نظر می‌رسد:

نخست: زمانی که بنده دانشجوی کارشناسی رشته مطالعات بوم‌شناسانه بنا بر سرفصل‌های دروس کارشناسی که به ما ارائه می‌شد، کتاب جامعی در این زمینه وجود نداشت. این مشکل برای من انگیزه ایجاد کرد تا با نوشتن این کتاب، کمبودی را که در آموزش این رشته احساس می‌کردم به نحوی برطرف کنم.

دوم: در دنیای کنونی و به ویژه در جهان غرب، ایرادهای فراوانی بر اسلام و آموزه‌های ناب آن وارد می‌شود که در رأس آن سخن از جایگاه زنان، حقوق زنان، تکالیف آنان و... به میان می‌آید و تلاش می‌شود تا با ادعاهای پوچ و شبهه‌افکنی به دین اسلام خدشه وارد شود. در این کتاب تلاش شده است آنچه در تعالیم قرآن کریم و کتاب مقدس (عهدین) درباره جایگاه زن مطرح است با رعایت انصاف علمی و بهره‌گیری از روش تحقیقی کتاب‌های درسی مورد بررسی قرار گیرد. در نتیجه این تحقیق و بررسی مشخص می‌گردد که اشکالات

مطرح شده به دلیل ناآگاهی از تعالیم اسلام یا غرض ورزی و دشمنی با آن بوده است؛ چراکه آموزه‌های اسلام دربارهٔ زن به مراتب بالاتر و کامل‌تر از دستورات و احکامی است که در کتاب مقدس دربارهٔ زن مطرح می‌شود.

سوم: این کتاب درسی برای مرحلهٔ کارشناسی رشته مطالعات زنان نگارش یافته است و همچنین برای مرحلهٔ کارشناسی ارشد مجموعهٔ رشته‌های علوم قرآنی، ادیان و... نیز مناسب است؛ البته این امکان وجود داشت که در این کتاب به مسائلی عمیق‌تر پرداخته شود، اما در این مرحله برای آشنایی با مباحث این موضوع کافی به نظر آمد و اگر خداوند متعال توفیق دهد، کتاب دیگری برای مرحلهٔ کارشناسی ارشد و دکتری رشتهٔ مطالعات زنان نگارش خواهد یافت.

فاطمه عقیلی